

මහාසතිපට්ඨාන-ආනාපානසතිසුත්තද්වයෙසු ආනාපානසතිභාවනානයස්ස වෙසම්මං

පූජ්‍ය, පින්කන්දේ දමිතසාර හිමි¹

උද්දෙසො

තථාගතජපවෙදිකධම්මචිනයං හි මනොමූලිකත්තා වෙව මනොද්වාරපමුඛත්තා චිත්තභාවනා අග්ගට්ඨානමධිගච්ඡති. තෙසු භාවනානයෙසු ආනාපානසති භාවනා භගවතා යෙභුයොන වණ්ණිතා එකධම්මපාලියං, මහාකප්පිනාදීහි තථාගතසාවකෙහි ව ථෙරගාථාපාලියං. න තු එත්තකං, අම්භාකං භගවා පුබ්බේව සම්බොධා අනභිසම්බුද්ධො බොධිසත්තො'ව සමානො ඉමිනා විහාරෙන බහුලං විහාසී'ති ආනාපානසතිසංයුත්තස්මිං ආගතා. එවං උත්තරිට්ඨානමභිජ්ජත්තා ඉමා භාවනා බහුලෙසු සුත්තෙසු අනෙකවිධපරියායෙන සන්දස්සිතා. ඉමං භාවනං නිස්සාය මහාසතිපට්ඨාන, මහාරාහුලොවාද, ආනාපානසති, ගිරිමානන්දාදි තෙවිසතාදිකසුත්තෙසු විවරිතං විහජ්ජනං උත්තානීකතං හොති. තෙස්වත්තරෙසු යුත්තයොගිනානං පතිරුපවසෙන වෙව ඉන්ද්‍රියානං භීතපණිතනවසෙන ව පරියායනයෙන භගවතා ඉමානි සුත්තන්තානි සමුදාහරිතානි. එවං සති, මහාසතිපට්ඨානඤ්ච ආනාපානසතිසුත්තඤ්ච සංසන්ධානො සුත්තද්වයෙසු සමච්චිමතා පරියෙසති.

පරියෙසනපරියායො

ඉධ පරියෙසනගජීස්ස විස්සජ්ජනත්ථාය පමුඛවසෙන මූලගන්ථපටිසෙවනං පරියෙසනපරියායවසෙන යොජ්ජයිති. දීඝනිකායාගතස්ස සතිපට්ඨානසුත්තඤ්ච තදට්ඨකථා ව මජ්ඣිමනිකායෙ ආනාපානසතිසුත්තඤ්ච තදට්ඨකථා ව විසුද්ධිමග්ගෙ අනුස්සතිකම්මට්ඨානනිද්දෙසෙ ආනාපානසතිකථා ව ඉමස්මිං පකරණස්මිං මූලගන්ථා නාම. එතෙසු ගජෙපසු ආගතනයෙන කාරණානි පරිච්චිමංසෙත්වා ආරබ්භ ධම්මපරියායෙහි සද්ධිං තානි කාරණානි තුලයිත්වා යථාචුත්තස්ස පරියෙසනගජීස්ස ආචීකරණෙන විස්සජ්ජනං එත්ථ එසීයිති.

පරියෙසනගජී

කෙන හෙතුනා තථාගතො ආනාපානසතියා වච්චිතො නානාකරණං දස්සෙති?

පරියෙසනසාකච්ඡා

දසඅනුස්සති භාවනාසු දසමං නාම ආනාපානසති හොති. එත්ථ ආනන්ති අස්සාසො අථ වා අන්තොපච්චිසනවාතො. අපානන්ති පස්සාසො අථ වා බහිනික්ඛමනවාතො. ඉමෙසු උභයකිච්චෙසු සතිපච්චුපට්ඨානං ආනාපානසති භාවනා නාම. පාලිසුත්තන්තෙසු ඉමා චිත්තභාවනං ආරබ්භ එකමෙව අනුපාටිපාටිං නත්ථී. අම්හෙසු යථොදිතසුත්තද්වයං පරිච්චිමංසියමානෙසු පාකට්ඨකාරණං පන තෙසු පතිරුපපදෙසං (අරඤ්ඤ-රුක්ඛමූල-සුඤ්ඤාගාර) පන සමං. විහාරම්පි (පල්ලඬිකං ආභුජ්ජවා-උජුං කායං

¹. උපාධි අපේක්‍ෂක, පාලි හා බෞද්ධ අධ්‍යයනාංශය, කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලය. damithasara@gmail.com

පණ්ඩාය-පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙඤා-නිසීදති) සමං. මූලිකකම්මට්ඨානම්පි (සො සතො'ව අස්සසති, සතො පස්සසති) සමමෙව. අපි ව දීඝනිකායෙ සතිපට්ඨානසුත්තස්මිඤ්ඤවෙව මජ්ඣිමනිකායෙ ආනාපානසතිසුත්තස්මිඤ්ඤව චතුසමකම්පි (දීඝං වා අස්සසන්තො-පස්සසන්තො, රස්සං වා අස්සසන්තො-පස්සසන්තො, සබ්බකායපට්ඨසංවෙදී අස්සසිස්සාමි-පස්සසිස්සාමි, පස්සමභයං කායසඤ්ඤාරං අස්සසිස්සාමි-පස්සසිස්සාමි) සදිසො යෙව. තතො උත්තරං මහාසතිපට්ඨානසුත්තෙ විපස්සනාය යොගාවචරචිත්තමහිනිත්තාමෙත්තො අජ්ඣාත-බහිද්ධවසෙන ව සමුදය-වයවසෙන ව විපස්සනං වඩ්ඪෙඤා අනුපාදානසඤ්ඤානිරොධාය මග්ගං දස්සිතං. තථාපි ආනාපානසතිසුත්තෙ වෙදනානුපස්සනා සතිපට්ඨානං පීතිපට්ඨසංවෙදී, සුඛපට්ඨසංවෙදී, චිත්තසඤ්ඤාරං, පස්සමභයචිත්තසඤ්ඤාරාදී නයෙන ව චිත්තානුපස්සනං පන චිත්තපට්ඨසංවෙදී, අභිජ්ජමොදයං චිත්තං, සමාදහං චිත්තං, විමොචයං චිත්තාදී නයෙන ව ධම්මානුපස්සනං පන අනිච්චානුපස්සී, විරාගානුපස්සී, නිරොධානුපස්සී, පටිනිස්සග්ගානුපස්සී නයෙන ව විඤ්ඤා. ඉති ආනාපානසති සුත්තෙ ආනාපානසතිභාවනං චත්තාරො සතිපට්ඨානම්පි අන්තොගධං හොති. තඤ්ඤෙව සොළසවඤ්ඤං ආනාපානසතිකම්මට්ඨානම්පි නිද්දිට්ඨං. තථාපි සතිපට්ඨාන සුත්තෙ තං භාවනං වුද්දසකායානුපස්සනානිද්දෙසෙ උද්දෙසිතා, තස්මා පඨමං කායානුපස්සනං වඩ්ඪිඤා විපස්සනාය ආරොපිතා.

එවං දුච්චිඤාචෙන එකමෙව භාවනං දෙසිතං. තං කිස්ස හෙතු? පරියායදෙසනා පන භගවතො ධම්මො. සො හි නිබ්බාණරහදං ඔතරණථාය අනෙකමග්ගං සඤ්ඤෙති. බොධිපක්ඛියෙසු ධම්මෙසු සත්තතිංසෙව සන්ති. යො කොචි පුග්ගලො විමුක්තිකාමී හොති, සො ඉමෙසං මග්ගානං එකො වා ද්වෙ වා විචිනිඤා තස්සාභිවච්ඡනං යුත්තමෙව. භගවා හි අන්තො ඉඤ්ජියපරොපරියන්තිඤ්ඤාණෙන සත්තානං විලොකෙඤා තෙසං බොධාය සමථදෙසනං පවත්තෙති. තස්මා ඉඤ්ජියපරිපාකභාවතො උච්චාවචනං නිස්සාය පට්ඨපදා'පි උච්චාවචනං ගච්ඡති.

අපි ව අභිගුත්තරනිකායෙ චතුක්කනිපාතෙ උග්ගට්ඨකඤ්ඤා සුත්තස්මිං චත්තාරො පුග්ගලො දෙසිතා. උග්ගට්ඨකඤ්ඤා-විපචිතඤ්ඤා-ඤ්ඤෙයො-පදපරමො ඉති. තෙසානං ධම්මාභිසමයො චතුහි ආකාරෙහි සියායෙව. තෙසං පට්ඨපදා'පි අඤ්ඤමඤ්ඤං විසමං. තස්මා යුත්තයොගිතො වරිතානුරූපියං කම්මට්ඨානං ගහෙඤා තම්හි චිත්තං එකොදිභාවං කාතබ්බං. සතිපට්ඨානසුත්තට්ඨකථායං මඤ්ඤ ඔලාරකස්ස කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානතො සමථං උජ්ජාදෙඤා තතො පච්ඡා විපස්සනං මනසිකාබ්බන්ති වුත්තං. තථාපි ආනාපානසති සුත්තට්ඨකථායං තික්ඛස්ස සුඤ්ඤං වෙදනානුපස්සනා සතිපට්ඨානතො ව දිට්ඨිවරිතස්ස'පි මඤ්ඤවරිතස්ස නාතිපහෙදගතං චිත්තානුපස්සනා සතිපට්ඨානතො ව තික්ඛස්ස අභිජ්ජහෙදගතං ධම්මානුපස්සනා සතිපට්ඨානතො ආරභිඤා සකං කම්මට්ඨානං ආසෙවෙතුං වට්ටති'ති වුත්තං.

පරියෙසනනිගමනං

යථොදිතසුත්තද්වයං ව තෙස්වට්ඨකථායො ව පරිච්චිමංසෙඤා ආගතනිගමනං පන භගවා හි පරියායදෙසනාවසෙන වෙව පුග්ගලවෙමත්තතං වා සත්තෙසු හීන-පණ්ණිඤ්ජියං වා වරිතස්සභාවං ආරබ්භ

ආනාපානසති භාවනාය අනෙකරූපං දස්සෙසි. ඉමෙසු සමථයානිකො වා විපස්සනායානිකො වා පතිරූපකම්මට්ඨානං විචිතිතබ්බං. තං තස්සෙව භාරො.

පමුඛපදානි: ආනාපානසති, සතිපට්ඨානං, භාවනා, වෙසම්මං.

ආසෙවිතග්ඤානමාවලී

- දීඝනිකායො II. (2005). බුද්ධජයන්ති මුද්‍රණය. දෙහිවල: බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය.
- සුමඬිගලවිලාසිනී නාම දීඝනිකායට්ඨකථා II. (1931). හේවාචිතාරණ මුද්‍රණය. කොළඹ: ත්‍රිපිටක මුද්‍රණාලය.
- මජ්ඣිමනිකායො III. (2005). බුද්ධජයන්ති මුද්‍රණය. දෙහිවල: බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය.
- පපඤ්චසුදනී නාම මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථා II. (1931). හේවාචිතාරණ මුද්‍රණය. කොළඹ: ත්‍රිපිටක මුද්‍රණාලය.
- විසුද්ධිමග්ගො. (1931). හේවාචිතාරණ මුද්‍රණය. කොළඹ: ත්‍රිපිටක මුද්‍රණාලය.